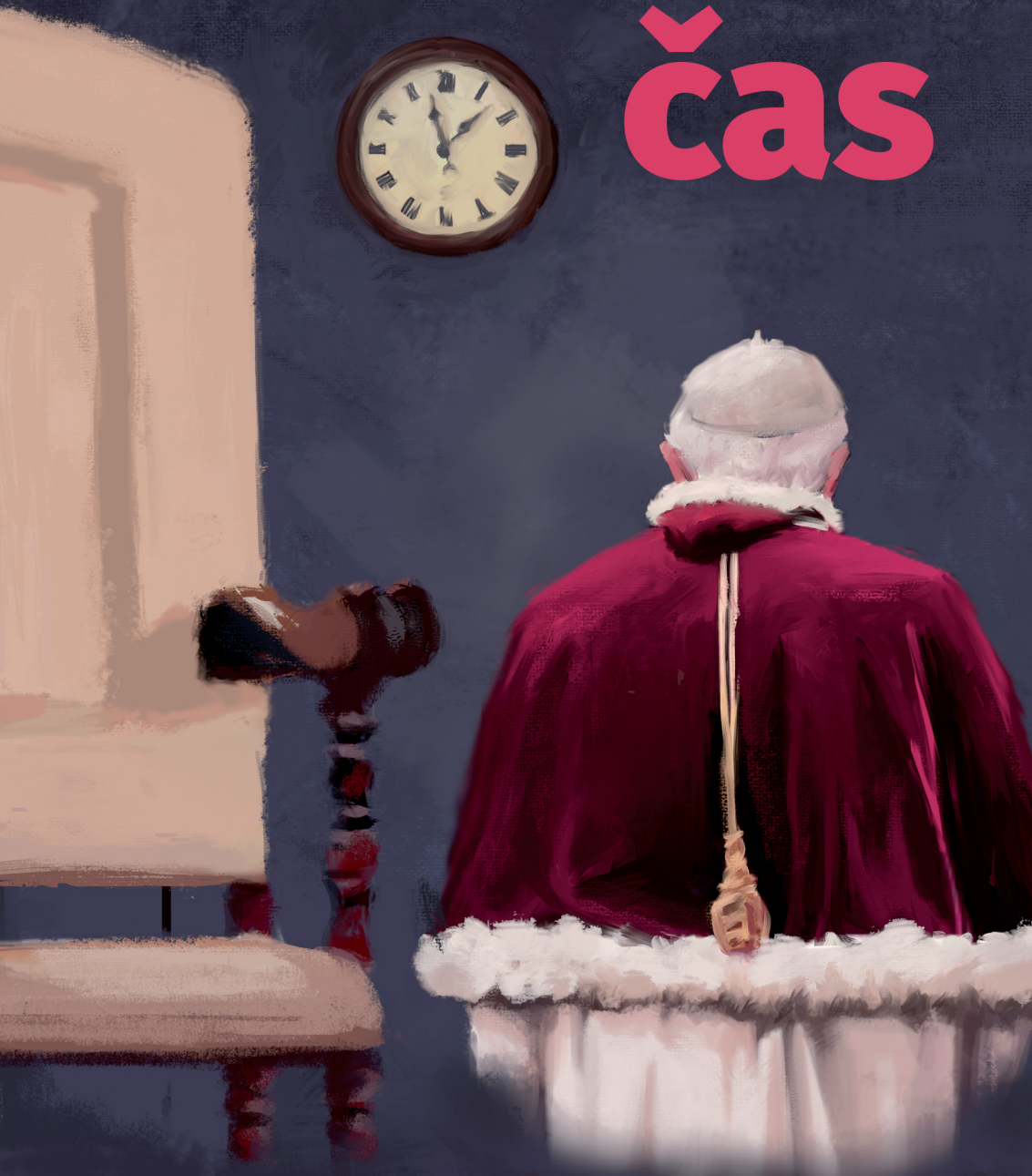

Paul Badde

Benediktov

čas

Benediktov
čas

Paul Badde

Benediktov čas

© 2017 by LangenMüller
in der F. A. Herbig Verlagsbuchhandlung GmbH,
Stuttgart, Germany
Lic.: Agentur Dr. Ivana Beil, Schollstr. 1, D-69469 Weinheim
www.herbig.net

Z nemeckého originálu:
Papst Benedikt XVI. Seine Papstjahre aus nächster Nähe

Vydal: © Zachej.sk, 2020

Preklad: © Rastislav Nemeč

Grafika: © Tomáš Kyška

Jazyková korektúra: Mgr. Martina Bednáríková, MA

Mgr. Martina Bodnárová, PhD.

Biblické citáty sú uvedené podľa oficiálneho katolíckeho prekladu
Svätého písma (SSV, 2016).

ISBN: 978-80-8211-167-8

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie
reprodukovat' v akejkoľvek podobe alebo akýmkoľvek spôsobom
(elektronicky, mechanicky, fotokópiami alebo iným spôsobom)
bez súhlasu vlastníka autorských práv.

„Deus caritas est.“
Boh je láska.

Edičná poznámka

Táto kniha nie je a ani nechce byť životopisom Benedikta XVI. Zachytáva len obdobie, keď bol pápežom. Len čo sa Benedikt utiahol do ústrania, oslovil ma na ulici profesor Stefan Heid, historik Görresovej spoločnosti v Campo Santo Teutonico v Ríme, ktorá sídli v blízkosti Baziliky sv. Petra. Opýtal sa ma, či by som svoje články o Benediktovi nevydal v knižnej podobe, aby sa nezabudlo na udalosti, o ktorých moje záznamy hovoria. To bol vôbec prvý podnet k zostaveniu tejto zbierky textov. Kniha teda začína 18. apríla 2005 presne o 17:45 a končí 28. februára 2013 o 18:00 pozdravom: „Buona notte!“¹ z balkóna Pápežského paláca v Castel Gandolfo. Ide teda dokopy o osem rokov alebo, ak chcete, 94 mesiacov, prípadne 2871 dní či presne 68 904 hodín. Knihu tvoria rôzne state a príspevky, ktorými som vtedy – ešte ako korešpondent denníka *Die Welt* v Ríme – opísal osobnosť pápeža Benedikta XVI. Zároveň obsahuje rôzne poznámky z ciest. Miestami som tieto články o čosi skrátil, ale ani po mnohých rokoch som k nim nepridal žiadne dodatky ani som ich neobohatil o žiadne nové informácie.

Všetky tieto príspevky a články som písal pod tlakom, hlavne kvôli časovým sklzom a náhlym uzávierkam. Bol som väčšinou v strese a často som pritom zažíval dobrodružné situácie. Zvykol som ich písať všelikde na cestách, v rôznych tlačových centrách, ba dokonca aj v prírode či na hotelových izbách, kde mi neustále vyzváňal telefón od mojich kolegov z Berlína, aby som im slúbený materiál už konečne poslal. Všetky texty, navyše, museli presne

1 Dobrú noc! (tal.)

zodpovedať zadaniu, ktoré som dostal z redakcie. Nájdete medzi nimi reportáže, fejtóny, správy, eseje i úvodníky. Mnohé z nich sú aj mojou vlastnou úvahou nad Benediktovým pontifikátom. Napriek tomu však zbierka týchto textov úplne neodzrkadľuje celý Benediktov pontifikát. Moji kolegovia v Berlíne totiž nepovažovali za dôležité ani zaujímavé všetko, čo som napísal, aj keď mne to tak v Ríme pripadalo. Táto zbierka textov však nie je kompletná aj preto, že mi mŕtvica a neskôr zápal pľúc nedovolili priebežne pokračovať. Takto bola moja práca prerušená na dve dlhé obdobia. Dnes už veľmi dobre viem, že som bol počas týchto ôsmich rokov oveľa slabší než staručký pápež.

Okrem toho boli niektoré pápežove cesty také dlhé a ďaleké, napríklad do Sydney alebo Brazílie, že si na ne redakcia jednoducho nemohla dovoliť poslať redaktora. No na druhej strane, pápežovu triumfálnu cestu Amerikou v roku 2008, keď si Benedikt v predvečer Paschy v ruinách Svetového obchodného centra pripomínal obeť z 11. septembra 2001, som s letenkou vo vrecku preležal v nemocnici. Vlastne som celý rok 2008 bol akýsi chorľavý. Preto som tento rok musel neskôr dopracovať a dodatočne ho do tejto zbierky doplniť. Súčasťou tejto zbierky sú aj niektoré protikladné tvrdenia. Musel som vyhodiť dnes už nadbytočné záznamy. Vždy však ide o konkrétne momentky, ktoré nám detailne približujú drámu Benediktovho pontifikátu, zvlášť keď sa čítajú jedna za druhou. Samého ma to pri spätnom čítaní prekvapilo. Pripadali mi totiž ako kronika vopred určeného konca. V tom čase však nešlo o koniec, ale o čosi veľkolepé.

V tomto zmysle je kniha do istej miery záznamom pôvodných historických udalostí. Predstavuje zlomok obrazu, z ktorého

sa dajú vyčítať záznamy nadľudského zápasu ako z úlomku hlinenej tabuľky. Zobrazuje pápežovu odvalu a statočnosť, ale aj nevraživosť, ktorej musel ako pápež z Nemecka (azda práve preto, že bol Nemec) počas týchto ôsmich rokov čeliť. Ukazuje, ako na tohto ostýchavého a do špiku kosti priateľského človeka mnohí dorážali a útočili – a to tak, ako už dávno neútočili na žiadneho iného pápeža. Keď som si po sebe prečítal všetky svoje postrehy, porozumel som jeho rezignácii lepšie, než keby som si preštudoval všetky možné analýzy. Jediná vec, ktorej som zrazu nedokázal porozumieť, bola: Ako to ten staručký muž dokázal tak dlho vydržať?

Cieľom tejto knihy je predstaviť verejnosti práve tie Benediktove kroky, vďaka ktorým určite vstúpi do dejín. Ide napríklad o jeho rezignáciu v štýle cisára Karola V. z roku 1555 alebo pápeža Celestína V., ktorý ju podal v regióne Abruzzo v roku 1294; o fakt, že sa mu podarilo zachrániť postavenie starobylej tridentskej liturgie v Katolíckej cirkvi; ako aj o moment, keď si ako prvý pápež po 476 rokoch – bolo to presne 1. septembra 2006 – kľakol pred posvätným rúchom z Manoppella. A práve svojou tichou modlitbou k nemu opätovne obrátil pozornosť dejín.

Benedikt XVI. bol však známy aj svojimi knihami a neúnavným úsilím o prepojenie a očistenie viery a rozumu. Urobil míľové kroky smerom k Židom a bol vôbec prvým postmoderným mysliteľom na Petrovom stolci. Medzi prvé úlohy, ktoré si krátko po svojom zvolení vytýčil, patrila táto: vyškrtnúť zo zoznamu tradičných deviatich pápežských titulov² jeden konkrétny: patriarcha Západu.

2 Naráza sa tu na skutočnosť, že pápež Benedikt XVI. zrušil pápežský titul „patriarcha Západu“ práve v roku 2006. Titul mal síce starokresťanský pôvod na kresťanskom Východe, no o jeho význame sa veľa diskutovalo už počas Druhého vatikánskeho koncilu. Aj podľa teológa Yvesa Congara a iných teológov sa hodil skôr pre východnú cirkev než pre západnú.

Až dovtedy ním bol aj on sám. Na krátky čas teda ešte stihol byť posledným patriarchom Západu. Správny význam termínu „Západ“ však dnes pochopí len málokto. Preto by sme mohli povedať, že neuveriteľne vzdelaný Joseph Ratzinger vstúpi do dejín pravdepodobne aj ako posledný Európan na Petrovom stolci.

Na záver by som o tejto knihe prezradil ešte jednu vec. Vznikala v pápežovej blízkosti. V blízkosti Benedikta XVI., ktorý bol počas týchto ôsmich rokov pre mňa v prvom rade pápežom, ale zároveň aj mojím susedom. A musím povedať, že mi veľmi chýba od chvíle, keď sa svetlo v jeho izbe nad Námestím sv. Petra – bolo to presne 28. februára 2013 – raz a navždy zhaslo.

Paul Badde, november 2017

**HABEMUS PAPAM:
PRELOMOVÁ ZMENA
V RÍME – 2005**

OBROVSKÁ RADOSŤ

– RÍM, 19. APRÍLA 2005

V tvári pápeža Benedikta XVI. sa zračí úľava. Dvíha ruky ponad celé Námestie sv. Petra ako nejaký boxer. To bremeno, ktoré ešte včera ako kardinál Joseph Ratzinger niesol na svojich pleciach, z neho v okamihu spadlo. Znova a znova zdvíha ruky do výšky. V takejto póze ho ešte nikto nikdy nevidel, ba ani on sám seba nie. A čuduj sa svete, nič mu nie je veľké: ani nádherná purpurovočervená štóla, ani biele solideo³ na hlave, dokonca ani topánky, ktoré si obul po svojom predchodcovi a dôverníkovi, s ktorým sa priatelil vyše dvadsať rokov. Ešte včera nasadal spolu so svojim sekretárom do malého golfa a takmer nik si ho nevšímal. A dnes už býva inde – ani nie o sto metrov ďalej cez ulicu. A predsa to vyzerá, akoby sa sťahoval rovno do neba s okamžitým odletom. Svoj predošlý byt už nikdy neuvidí. Keď tu takto sedí na Petrovom stolci, odvšadiaľ ho víta neopísateľná radosť. Najprv sála radosť z davu prítomných na Námestí sv. Petra. Vzápätí skandujú od radosti Rimanovia, potom všetci Taliani a napokon celý užasnutý svet a najmä Cirkev, ktorú bude odteraz viesť jedna z najmúdrejších a najvyprofilovanejších hláv na celej zemi. Ide o skutočne prelomovú udalosť, ktorá sa zapíše do histórie. Na najvznešenejšom stolci Západu sa zrazu ocitol jeden z najmúdrejších ľudí. Na pozícii, ku ktorej sa generácie intelektuálov obracali chrbtom.

A túto udalosť symbolicky ohlásil nevýrazný pásik dymu o 17:45. Milióny párov očí sa naň pochybovačne zadívali. Bola to naozaj biela? Nebola to znova sivá? Nezmení sa dym znovu na sivú? Nie, bola to biela, už je to definitívne. Veď to len obloha je

3 Solideo je malá okrúhla čiapočka, ktorú nosia katolícki duchovní.

sivá. V tej chvíli bolo všetko jasné: Len Joseph Ratzinger mohol byť spomedzi všetkých kardinálov zvolený tak rýchlo! Po dlhých stáročiach bude v šlapajach rybára Šimona z Genezaretského jazera kráčať znovu Nemec. Telefónne linky sa zrútili. Smiech a pokrik vychádza z tisícich hrdiel. Radosť kraľuje nad tisíckami ľudí, ktorí sú zhromaždení pred kupolou Svätopeterskej baziliky. Pomaly a nespomali sa rozozvučali zvony. O chvíľu už zvonila hlasnejšie a potom takmer dvadsať minút burácajú. Až teraz sa rozplývajú mraky pochybností a váhania a menia sa na jasot. Jasot, aký ešte nezažil žiaden futbalový štadión.

Ešte predtým, než sa pred davom ukáže nový pápež, začne nebadane pršať. Ide však len o nepatrné kvapky, ktoré nápadne pripomínajú slzy. Všetky reflektory okolo námestia sa rozsvietili. Olemovali nielen Berniniho stĺporadie, ale aj susedné domy. Dosiahli až k pahorku Gianicolo. V tej chvíli na nebi vykuklo slnko, no napriek tomu stále poprcha. Niekde nad námestím sa preto určite musí ukázať dúha. V kolonádach sa ozýva zvuk bubnov. Švajčiarska garda sa objavila v úplne nových nádherných uniformách. Hneď za ňou vidieť zástupy karabinierov, talianskej armády, námorníkov a letcov. Záves za sklenenými dverami loggie sa odsunul. Červený zamat uvoľnil miesto kardinálovi Estévezovi, ktorý prehovoril: „Annuntio vobis gaudium magnum. Habemus Papam: Eminentissimum ac Reverendissimum Dominum, Dominum Josephum Sancta Romanae Ecclesiae Cardinalem Ratzinger qui sibi nomen imposuit Benedictum XVI...” – „Ohlasujem vám veľkú radosť: Máme pápeža! Je ním najctihodnejší a najvznešenejší pán kardinál Joseph Ratzinger, ktorý si pre svoj pontifikát zvolil meno Benedikt XVI...”

Hneď nato predstúpil pred ľud samotný pápež a pred svojím prvým požehnaním povedal: „Milí bratia a sestry, po veľkom pápežovi Jánovi Pavlovi II. zvolili páni kardináli za pápeža mňa, jednoduchého a pokorného robotníka v Pánovej vinici. Teší ma skutočnosť, že si Pán vie vystačiť aj s nedokonalými nástrojmi a konať ich prostredníctvom. Preto sa zverujem do vašich modlitieb. Pokračujme spoločne v radosti Vzkrieseného a v dôvere v jeho neustálu pomoc. Pán nám pritom bude pomáhať. A Mária, jeho najsvätejšia Matka, bude stáť na našej strane. Ďakujem vám!“

ROZLÚČKA S MUŽOM V ČIERNOM

– RÍM, 20. APRÍLA 2005

Po udalostiach predchádzajúceho dňa už asi Josepha Ratzingera len tak nestretnem, ba ani nezahliadnem. Neobjaví sa vedľa obrazovky môjho počítača ani ho neuvidím cez žalúzie na mojom okne. Nezbadám ho kráčať v záhrade za rozmarínom, ktorým teraz povieva vietor. Nezažijem jeho večerné prechádzky po Via del Mascherino až k ústiu Via delle Grazie, ktoré mu pomáhali rozprúdiť stuhnutú krv v nohách. Jeho pravidelné kroky vždy pripomínali rytmus metronómu. Takmer vždy sa prechádzal sám. Pred vitrínou kníhkupectva zvykol nachvíľu postáť. Prezeral si najnovšie tituly. Knihy boli po celý život veľkou vášňou tohto osamelého pútnika. Vždy bol zvedavý na to, čo práve vyšlo. Každý deň dostával na stôl nové a nové publikácie, vždy s iným venovaním. Až sa mu stôl pod ťarchou toľkých kníh, ktoré by sám len ťažko zvládol preštudovať, začal prehýbať. Napriek tomu si vždy všimol všetky novinky. Pri našom stretnutí v kolonáde si zavše povzdy-

chol: „Je vôbec možné všetky tie knihy prečítať?“ Vždy sa však o to nanovo pokúšal. Nemohol bez kníh žiť. Tento útlý postarší muž oblečený v čiernom, vyzbrojený proti zimnému chladu len tenkým kabátom. Za posledné roky azda trochu prehnutý v ramenách, s baretkou na hlave, takú nosievajú vidiecki farári. Pod ňou mal vlasy, ktoré mu za posledné roky zbeleli ako sneh. Až som sa včera večer, keď tam tak stál na balkóne, musel lepšie prizrieť, či vôbec má na vlasoch biele pápežské solideo alebo nie.

Od nás z domu až po dvere jeho príbytku na Piazza della Città Leonina to bolo zo dvesto krokov. V nedeľu ráno, keď kráčal na konkláve, to bolo naposledy. Odteraz už strávi zvyšok života na opačnej strane ulice, za Bránou sv. Anny, na najvyššom poschodí Apoštolského paláca. Hádám tam nájde viac pokoja a bude pod väčšou ochranou. Tú by som asi očakával skôr od švajčiarskej gardy než od polície, čo stojí pred jeho dverami. Keď nastala celosvetová kríza, občas tam zvykli stáť aj zo dve policajné autá. Pri otvorenom okne v nich policajti pofajčievali a na malej obrazovke sledovali futbal. Veru, tak to niekedy bývalo. Telesnú stráž som po Benediktovom boku však nikdy nevidel. Minulú sobotu som ešte zbadal, ako mu sekretár otváral dvere na malom forde pred vchodom do domu. A v nej potom obaja zabočili za roh. Vyzerali pritom ako obyčajný farár a kaplán.

Ak si niekto zavčasu privstal, mohol ho každé ráno stretnúť. Vždy sa ponáhlal naprieč Námestím sv. Petra do svojej kancelárie vo Svätom ofíciu. Každý štvrtok ráno slávil v Campo Santo Teutonico svätú omšu po nemecky. Benediktova istota, s akou to všetko robil, akoby ani nebola z tohto sveta. Podobne ako moc, ktorú zdedil ako nástupca dávnej inkvizície. Pravdepodobne vy-

plývala z bázne, s akou sa sťa mladý srnec náhlil ulicami mestečka. Mal bystré oči, ktoré vyzerali, že im nič neunikne. Vždy ma zbadal a spoznal už z diaľky. V posledných rokoch sme sa totiž často stretávali. Pred štyrmi rokmi, keď som bol na akejsi recepcii v Bavorskom dvore v Mníchove, som si šampanským polial celý oblek. On na mňa zďaleka zavolať: „Herr Badde!“ a začal si zástupom raziť cestu za mnou.

Bolo to v tom čase, keď vydal *Sol' zeme*, knihu rozhovorov s mojím priateľom Petrom Seewaldom. Ani neviem, koľko listov a pohľadníc som mu odvtedy poslal – a koľko som od neho dostal. Mal som pocit, akoby sme sa od seba nevedeli vzdialiť. Ešte aj to bývanie, ktoré som získal, bolo v jeho susedstve. Sám to ešte predtým, keď som od neho v Jeruzaleme dostal dlhý list, nazval „*Divina provvidenza*“, „Božia prozreteľnosť“. Taliančinu si zvolil vždy, keď chcel použiť slová, ktoré už v nemčine stratili svoj význam.

V jeden jarný večer sme sa spolu ešte prechádzali po Svätopeterskom námestí. No po Vianociach som ho už vídaval opäť len v dave, ktorým si razil cestu a nik si ho pritom nevšimal. Ako keby bol zahalený plášťom s kapucňou. No teraz sa mi asi najviac vynára jedno letné popoludnie. Bolo to vlani, v septembri. Stretol som ho, keď som vynášal vrecia plné smetí do kontajnera na Via del Mascherino. „Herr Badde!“ zakričal na mňa vysokým hlasom. Usmial sa, podišiel ku mne a rozpačito mi podal ruku, kým ja som mal plné ruky smetí. Cítil som sa tak trochu trápne. Chcel sa mi vlastne poďakovať za článok v denníku *Die Welt*. Týkal sa zázračného rúna s Kristovou podobizňou, ktoré som náhodou objavil v Abruzzo. Bol na ňom odtlačok Kristovej tváre, no odkiaľ rúno pochádzalo, ostávalo záhadou. Zrejme aj preto, že materiál, na ktorom bolo vidieť daný obraz,

bol vyrobený z priehľadného morského hodvábu. Problém je, že na takýto hodváb sa maľovať skrátka nedá.

A práve táto téma vtedy Jozefa Ratzingera nadchla. Vždy ho nesmierne priťahovalo to nádherné tajomstvo vtelenia Božieho Syna, ktorému práve odvčera robí námestníka tu na zemi. Po tomto našom stretnutí som mu poslal svoj posledný list. Od jedinej tkáčky morského hodvábu v Stredozemnom mori som dostal do daru malý chuchvalec tejto záhadnej tkaniny. Už aj toto malé kľbko bolo malý poklad. Tento hodváb bol zlatom z mora, hebký ako kašmírová vlna a jemnejší ako anjelské vlasy. Na slnku sa trblietal ako meď. Tento maličký chumáč som ukryl do obálky a opýtal sa kardinála Ratzingera, či by ho raz nemohol chorľavejúcemu pápežovi Jánovi Pavlovi II. ukázať v slnečnom svetle. Či k tomu aj naozaj došlo, to neviem. No už v pondelok som veľa premýšľal o slovách, ktoré kardinál Ratzinger použil vo svojom príhovore na začiatku konkláve: Kristus nám zjavil „svoju tvár aj svoje srdce“. Presne v strede Svätopeterskej baziliky pod baldachýnom, priamo za týmto drobným mužom, stála obrovská mramorová socha, ktorá nad hlavou držala Kristov obraz. Neviem, či Joseph Ratzinger stihol odovzdať môj posledný darček Jánovi Pavlovi II. No keďže sa včera sám stal Benediktom XVI., viem, že sa toto kľbko morského hodvábu napokon predsa len dostalo do rúk Svätého Otca.

ZMENA KORMIDELNÍKA NA POTÁPAJÚCEJ SA LODI – RÍM, 21. APRÍLA 2005

O Josephovi Ratzingerovi sa hovorievalo, že ho bolo treba skôr „popchýnať“, než aby ho viedla vlastná ctižiadostivosť. Bolo ho

treba skôr popohnať, než aby si niečo v tejto divočine ekonomických a vedeckých ambícií ukoristil sám pre seba. V židovskom štetli⁴ na východe Poľska by ho pred vojnou nazvali „mužom v oblakoch“, „vzletným rojkom“, „knihomolom“ či „bdelým spáčom“, ktorý nežil v realite, ale skôr sa nad ňou akoby vznášal. A vôbec: vzniká otázka, ako tento muž z bavorskej dedinky Marktl am Inn vôbec dokázal urobiť takú rýchlu kariéru v najväčšej globálnej firme sveta. Táto otázka však prekračuje rovinu záhady, o ktorej sa v posledných dňoch dosť veľa hovorilo. Sám sa nikdy nikam netlačil, vždy ho niekto zavolať. Napokon ho do tohto úradu nepovolalo žiadne profesorské kolégium, lež samotný Boh – ako sa v utorok večer o jeho zvolení jednomyselne vyslovili kardináli Wetter a Meisner v Ríme. Inak sa táto voľba ani nedala pochopiť.

Joseph Ratzinger nikdy nebol karieristom. Karieristami boli mnohí iní, ktorí však napokon kariéru neurobili. Platí to aj o konkláve, kde sa niektorí kardináli snažili zmariť jeho zvolenie. „Nestarajte sa príliš o svoju kariéru!“ úpenlivo radil kardinálom pápež Ján Pavol II. pri svojom poslednom konzistóriu⁵, ktoré zvolal na jeseň roku 2003. Zdôrazňoval, že purpurová farba na kardinálskych róbach by im mala pripomínať krv, ktorú by mali byť pripravení vyliť za Cirkev. A teda v tomto prípade nesmú a ani nemôžu rozmýšľať o kariére. Pápež však túto svoju výzvu musel zopakovať aj verejne, pred senátom Katolíckej cirkvi, ktorý sa zišiel na Námestí sv. Petra. Určite však svojimi slovami nemal na myslí Josepha Ratzingera. Ten bol preňho skôr vzorom, ktorý

4 Štetl bol typ mesta v strednej alebo východnej Európe spreď holokaustu, v ktorom žili prevažne Židia.

5 Konzistórium je formálne stretnutie zboru kardinálov, ktoré zvoláva pápež a ktorému je predsedom.

dával za príklad ostatným. Bol človekom, ktorý požíval jeho najväčšiu dôveru. A napriek tomu – paradoxne – si za svoje schopnosti a temperament vyslúžil od iných ľudí len intrigy. Často sa mu vyčítalo, že mal slabšiu vodcovskú ruku. Ale podľa mňa sa mu to isté bude vyčítať aj v budúcnosti, keď bude zastávať najdôležitejší úrad najväčšej Cirkvi na svete. Joseph Ratzinger sám prednedávnom vyhlásil, ako treba v tomto parodoxe Cirkvi chápať každý kariérny postup smerom nahor: ako rebrík, ktorý je opretý o kríž a vedie nahor, bližšie ku krížu.

Ešte to nie je ani mesiac, odkedy ako kardinál zastúpil na smrť chorého pápeža na Veľký piatok 25. marca pri tradičnej krížovej ceste pred Koloseom. Navyše k nej aj sám napísal meditácie a modlitby. „Nemali by sme sa aj my zamyslieť nad tým, koľko musí Kristus vytrpieť vo svojej Cirkvi?“ povzdychol si pri meditácii k deviatemu zastaveniu, pri ktorom Ježiš tretíkrát padol pod krížom. „Ako často prekrúcame a zneužívame jeho slová? Ako málo viery je v mnohých teóriách, koľko prázdnych rečí máme? Koľko špiny je v Cirkvi, práve medzi tými, ktorí by sa jej mali úplne odovzdať v kňazstve? Koľko pýchy a samolúbosti? Pane, často nám Cirkev pripadá ako topiaca sa loď zaplavená vodou, ktorá má množstvo trhlín. Dokonca aj na tvojom políčku vidíme viac kúkoľa ako pšenice. Otrhané šaty a špinavá tvár tvojej Cirkvi nás mätie. Ale pritom si neuvedomujeme, že my sami sme príčinou tejto špiny. Hoci máme veľké reči a robíme veľké gestá, neustále ťa zrádzame.“

A v tejto chvíli stojí na lodnom mostíku sám Joseph Ratzinger. Stal sa novým kormidelníkom, ktorý vo večernom prítmí Veľkého piatku pokračuje slovami: „Zastavme sa nachvíľu pred tr-

piacim Božím Synom. Snažme sa rozoznať jeho tvár v tých, ktorými máme sklon opovrhovať. Nechajme sa k nemu priklincovať a nepodľahnime pokušeniu utiecť a nasledovať výsmech tých, ktorí nás naň nahovárajú. Ako protiváha k hnilobnému zápachu ideológií by mala byť naša viera príjemnou vôňou, ktorá vábí na cestu života...“

PASCHA NA NÁMESTÍ SV. PETRA

– RÍM, 24. APRÍLA 2005

Práve sa začala Pascha, židovský sviatok „Pánovho prechodu“. Znamená to, že z Jeruzalema nemôžu prísť čestní hostia, aby sa zúčastnili na intronizácii nového kresťanského monarchu vo Vatikáne. Pokoj, ktorý treba pri tomto sviatku zachovávať, im to totiž neumožňuje. No najvyšší rabíni z Ríma sa aj tak ponáhľali na Námestie sv. Petra. V nedeľu na ňom uvidia obraz božského prechodu, aký v dnešnej mediálnej dobe ešte žiadne ľudské oko nevidelo. Od smrti Jána Pavla II. až po inauguráciu Benedikta XVI. sa Námestie sv. Petra stalo javiskom úchvatného divadla, ktoré sledoval celý svet. Uprostred neho stojí obelisk pripomínajúci akúsi kozmickú anténu. Už týždne vysielala z tohto miesta do celého sveta obrazy, ktorých skutočný význam ukáže len čas. V Apoštolskom paláci vysoko nad ním vidno na pápežových oknách zatahnuté závesy. Ešte sa nestihol nasťahovať.

Na bordovom zamatovom závese nad loggiou baziliky je ešte stále prázdne miesto pre erb. Môžeme len hádať, čo prezradí o pápežovom programe. No samotný prechod už nastal. Benedikt

XVI. si za svoju berlu vybral striebornú pastiersku palicu svojho predchodcu, Jána Pavla II. Spočiatku zobrazujú pápeža veľké obrazovky na námestí. Ukazujú, ako zahalený do zlatej róby zotrúva v tichej modlitbe pri hrobe apoštola Petra. Na hrudi má ruky bez prsteňov, drží ich prekrížené akoby na ochranu. Potom pomaličky v sprievode kardinálov vstupuje do mierneho jarného svitu slnka, ktorý sa rozlieva Rímom na znak novej éry.

Nedávno – bolo to presne 8. apríla – okiadal ešte ako kardinál sarkofág svojho veľkého predchodcu. Bol pritom odetý v purpurovočervenom ornáte. Teraz kráča s rovnakým kadidlom, ktoré pôsobí o niečo matnejšie a zlatistejšie. Odtiaľ sa presunie ku krížu, až napokon dorazí k trónu, pri ktorom musel mať jeho predchodca veľmi dlho zasunutý invalidný vozík. Králi a mocnári pozorujú tohto drobného muža, ako máva kadidlom zľava doprava. Pozorne sledujú každý jeho pohyb. Na námestí i v meste ho sledujú milióny Rimanov. Nad masou ľudí vejú rôzne zástavy. Dnes sú sfarbené viac do čiernej, červenej a zlatej. Ale v zásade sú to stále tie isté farby, pretože patria národom, ktoré sa tu vždy schádzajú.

Kvetinová výzdoba je dnes na námestí úspornejšia. Na Veľkú noc sem do Ríma zvyknú posielat celé vagóny kvetov z Holandska. Plamienok veľkonočnej sviece za oltárom sa pod náporom vetra celý chveje. Konečne je všetko v poriadku – veď nový rímsky biskup slávi s celou Cirkvou svoju prvú svätú omšu v úrade. Slávi „oslavu viery“ – ako sám označuje svätú omšu. No niečo také ako pokoj v otázkach viery neexistuje. Už prvé čítanie zo Skutkov apoštolov niekoľkými slovami presne vystihuje, čím vyvolal kardinál Joseph Ratzinger ešte pred rokmi búrku rozhorčenia, keď napísal vyhlásenie *Dominus Iesus*. Ježiš je „kameň, čo staviteľia

zavrhli, ale stal sa kameňom uholným. V nikom inom niet spásy, lebo niet pod nebom iného mena, daného ľuďom, v ktorom by sme mali byť spasení“⁶. A práve toto je odkaz, ktorý nám prináša svätá omša.

Zaznievajú na nej dychberúce texty, ktoré čestní hostia rôznych kultúr nechávajú mlčky doznieť v tónoch gregoriánskeho chorálu. Evanjelium zanôtia v latinčine a gréčtine – na znak dvoch pľúc, o ktorých posledný pápež tolko hovoril. Pľúc, ktorými dýcha Európa. Spev však zaznieva o čosi hlbšie a mocnejšie ako inokedy. A medzi Berniniho mramorovým stĺporadím už priam buráca. Keď Benedikt XVI. vysloví svojim zvučným hlasom dávny pozdrav pokoja v starej gréčtine, celému zástupu ľudí búši srdce. Ako sám pápež v kázni napovie, neplánuje počas kázne predstaviť žiaden vládny program. Preto čo najrýchlejšie prechádza k posolstvu Cirkvi, ktoré chce zvestovať.

Ale to sa od tohto nového pápeža dalo očakávať. Nebude chcieť z vyhlásenia *Dominus Iesus* vyškrtnúť ani riadok. Predstaví ho úplne nanovo: ako najvyšší pastier Cirkvi. A adresuje ho pritom nielen všetkým kresťanom, ale aj židom či „iným súčasníkom, veriacim i neveriacim“.

Žiari presvedčením. A spokojne sa usmieva. Smrťou pápeža Jána Pavla II. sa celému svetu dalo na známosť, že dávna „Cirkev žije a je stále mladá“ – ako hovorí ďalej v kázni. Lebo „Kristus žije a vstal z mŕtvych“. Káže o tom, čo existuje po tomto živote, a tým úplne rozkolíše všetko na tomto svete ako zemetrasenie. Dnes sa definitívne spája s Jánom Pavlom II., s veľkým mužom, ktorý ho predišiel „do Otcovho domu“ a s ktorým tu na zemi strávil tak

6 Porov. Sk 4,12.

veľa času. Spolu s ním vysvetľuje symboly, ktoré naňho vložila biskupi: „pálium“ dobrého pastiera, ktorý hľadá zablúdené ovečky a na svojich pleciach ich prináša späť do košiara. Druhým symbolom je prsteň na znak „rybára ľudí“. „Vyjdite z púšte!“ volá spolu so svojím predchodcom k celému svetu. „Pristúpte k vodám života, pri ktorých si každý z nás uvedomí, že za svoj vznik nevďačí náhode, ale Božej myšlienke.“ Veď „každý z nás je nevyhnutný“.

Je to reč, v ktorej sa na záver ešte raz skloní pred svojím predchodcom – a pred jeho úplne prvým inauguračným príhovorom z 22. októbra 1978: „Nebojte sa prijať Krista a jeho moc! Nebojte sa! Doširoka otvorte dvere Kristovi! Otvorte jeho spásonosnej moci hranice štátov, hospodárskych a politických systémov, otvorte mu tie široké sféry civilizácií, kultúry a pokroku. Nebojte sa!“ Od tých čias povstali a narástli iné hranice a múry, ktoré si Benedikt XVI. uvedomuje. Ale takéhoto nebojácneho, slobodného a odvážneho, ako je dnes, ho ešte nikto nikdy nevidel. Príhovor bol nádherný. Odvaha, s akou vystúpil, nikoho nezaskočila. Utvoril totiž s Jánom Pavlom II. dokonalú jednotu. V týchto dňoch sedia na stolci dvaja pápeži – jeden v nebi a druhý na zemi.

O VTELENÍ BOHA A ČLOVEKA

– RÍM, 13. JÚNA 2005

Nasledujúcu nedeľu napoludnie už stálo pod oknami pápeža Benedikta XVI. o niekoľko tisíc ľudí viac. Spoločne čakali, pripravení na modlitbu Anjel Pána. Tentoraz zaplnili aj Námestie pápeža Pia XII. v tvare štvorca, ktoré sa nachádza ešte pred oválnym Námestím sv. Petra. Niečo také sa nestalo ani v posledných

rokoch pontifikátu Jána Pavla II. Od svojho zvolenia v apríli priťahuje tento nemecký pápež do Ríma každý týždeň viac a viac ľudí. Je priam ako magnet. Kto by však čakal, že sa na tomto prominentnom mieste bude vyjadrovať k referendu, že bude talianskym voličom v nedeľu a pondelok prízvukovať, aby zahlasovali za štyri články pripravovaného zákona o bioetike, bol by sklamaný. Miesto toho ich Benedikt XVI. vyzýva, aby pravidelne navštevovali svätú omšu. Lebo „kresťania bez nedele nevedia žiť“. Anjel Pána sa už – ako zvyčajne – modlil po latinsky. Ale mnohí Taliani aj tak dobre vedia, čo to pápež týždeň čo týždeň pripomína celému svetu: že Cirkev nemá v tejto otázke inú možnosť ako nekompromisne chrániť ľudský život od okamihu počatia. Modlitba Anjel Pána im priamo poukazuje na okamih Kristovho „vtelenia“ – presne deväť mesiacov pred jeho narodením. Od tej doby katolíci nemajú na výber: každému človeku od momentu počatia prislúchajú všetky ľudské práva. V prvom rade je to právo na život. Z toho jasne vyplýva, že nemôžu akceptovať, aby sa ľudské embryo chápalo len ako „vegetatívne tkanivo“ a aby sa tak k nemu pristupovalo.

ŠALOM ALEJCHEM, „POKOJ VÁM!“

– KOLÍN, 19. AUGUSTA 2005

Na kolenách – podobne ako hinduisti v rieke Ganga – očakávali pútnici pápeža vo štvrtok 19. augusta v Kolíne nad Rýnom. Sedeli nahusto vedľa seba po uliciach, ba dokonca sedeli aj na stromoch. Benedikt XVI. hneď v nasledujúci piatok ráno povedal, že ho tu privítal „výbuch radosti“. Dnes, teda krátko pred začiatkom šabatu, plánuje Benedikt po prvýkrát navštíviť najstaršiu

synagógu na nemeckej pôde. A celý svet sa na to bude pozeráť. „Benedikt už dostal šancu, ale nevyužil ju,“ povedal kolega z jednej medzinárodnej tlačovej agentúry po tom, čo si narýchlo pozrel návrh príhovoru, ktorý by mal pápež predniesť na pravé popoludnie v kolínskej synagóge. „Je to predsa Nemeč! Mal by hovoriť nahlas!“ Benedikt XVI. však zostal aj po svojom zvolení mužom s tichým prejavom. V predlohe textu, ktorý predniesol, však rezonuje desivý krik. Počuť v ňom nárek žien a detí, ktoré boli v roku 1424 vyhnané z Kolína nad Rýnom a museli si narýchlo pobaľiť svoje veci. Živo znie aj hukot nákladných vozňov. Z priepasti Osvienčimu sa ozýva už len plač. Celý tento obraz je príbehom náreku a smútku, pred ktorým – použijúc slová Jána Pavla II. – sa aj tento pápež skláňa. Vyjadruje svoj obdiv všetkým, čo „okúsili manifestáciu tohto *mysterium iniquitatis*“. No skôr, než prítomným pripomenie „tajomstvo zla“, vysloví Abraham Lehrer, miestny vodca kolínskeho židovského spoločenstva, pri pamätníku v synagóge modlitbu „kaddiš“; modlitbu príhovoru za mŕtvych, ktorú sa modlievali synovia za otcov. Dnes ráno si tak spoločne pripomenuli 11000 zavraždených Židov tu v Kolíne. A šesť miliónov Židov zavraždených v celej Európe, ktorých skosila Hitlerova vražedná mašinéria. Matka Abrahama Lehrera ticho počúva v publiku. Stále má na ramene číslo, ktoré jej nacisti vypálili. A práve toto je ten zázrak dňa: že aj šesťdesiat rokov po tomto zločine tu sedí v kolínskej synagóge a zdraví rímskeho pápeža.

Neodváža sa ani hlavu otočiť smerom ku všetkým tým biskupom a čestným hosťom. Hoci všetci majú podobnú čiapočku: židia majú na hlavách jarmulku a katolíci zasa solideo. Blízkosť niečoho cudzieho nás vždy rozruší. Vidno veľké romantické kytice ruží v oknách, rôzne liturgické rúcha, svätostánok slúžiaci na uchovávanie

zvitkov tóry, sedemramenný svietnik, modlitebný závoj pre predsedu zhromaždenia, ale aj šofar – pastiersky baraní roh z púšte Júdu, ktorý bol vylisovaný v Kolíne nad Rýnom. Katolíkov sa to všetko zdá blízke, ale zároveň vzdialené – tak ako aj Žalm 23, ktorý kantor Chaim Adler zaspieva po hebrejsky. „Nebudem sa báť zlého, lebo ty si so mnou...“

Možno je pápež na pódiu jediným človekom v miestnosti, ktorý žalmu rozumie aj bez prekladu. Ktorý mu rozumie smrteľne vážne, hlboko, sústredene. Svoj príhovor začína po ostatných rečníkoch tichým pozdravom: „Šalom alejchem!“ – pradávny pozdravom pokoja, s akým zdravil ešte aj Ježiš svojich učeníkov. „Pokoj vám!“ A nadviaže na spomienky, ktoré pred ním naznačil Natanael Teitelbaum. Znejú ako pieseň, ktorá sa dá zaspievať v dvoch melódiách, akoby šlo o variácie na tú istú tému. Vzájomne sa dopĺňajú a obohacujú. Teitelbaum uznáva v „siedmych prikázaniach Noemových synov“, ktoré Boh daroval svetu, akýsi prirodzený zákon, platformu pre dialóg. Vidí v nich civilizačné minimum všetkých ľudských kultúr. Naproti tomu pápež vidí spoločný záväzok a spoločné dedičstvo práve v židovskom, Mojžišovom „dekalógu“, v desiatich prikázaniach. Nie sú pre nás ľudia bremenom – skôr nám ukazujú, ako dosiahnuť šťastný život. Patriarcha Abrahám je podľa neho tak pre židov, ako aj pre kresťanov „otcom viery“. Preto platia slová: „Kto stretne Ježiša Krista, stretáva židovstvo...“

Spomedzi „piatich židovských pilierov pokoja“ sa Teitelbaum sústreďí na druhý z nich. Údajne aj Napoleon si v mestečku Akko uvedomil, že jeho ľud má svoju budúcnosť podobne ako židovský ľud, ktorý aj dvetisíc rokov od zničenia chrámu narieka nad svojím nešťastím. Pápež o chvíľu nato zasa poukáže na dlhé a napäté dejiny židov a kresťanov, ktoré sa vystupňovali až k nezmyselným